

noniában is harcolt. A Magyar Nemzeti Múzeum régésze és a Pécsi Tudományegyetem tanára, *Szabó Ádám*, a halála után a senatus által az emlékének eltörlésével büntetett Commodus császárnak Sopron területéről előkerült feliratával foglalkozott.

A további előadók szorosabban kötődtek a Debreceni Egyetemhez. *Szabó Edit* az Ókortörténeti tanszék vezetője, *Forisek Péter* pedig docense. Egyetemünkön szerezte meg diplomáját a később Heidelbergben doktorált *Kató Péter*, aki arra kereste a választ, hogy létezett-e valamiféle „katonai kultúra” a hellénisztikus városokban. Eloszlatta azt a tévhitet, hogy a korszakban csak a polgároktól elszakadt zsoldoseregeket alkalmazták, és kimutatta, hogy a birodalmi központtól távol fekvő városoknak saját polgáraival kellett megvédenie magát más városok vagy rablók támadásai ellen. *Szabó G. László* és *Szalai Krisztina* a Debreceni Egyetem doktorandusai után az Ókortörténeti Tanszék egykori vezetője, *Németh György* ismertette egy kiadatlan karthágói ólomtábla latin nyelvű mágikus feliratát. A Debrecenben doktorált *Gradwohl Edina* (SOTE) ókori görög és római orvosnők tiszteletére emelt feliratos emlékeket mutatott be.

Az előadások végén *Németh György* bemutatta a konferencia résztvevőinek a

párizsi *Élodie Cairon* Debrecenben, a Hungarian Polis Studies sorozat 18. köteteként 2009-ben publikált feliratgyűjteményét, amelyet a szerző betegsége miatt nem tudott személyesen ismertetni (*Les épitaphes métriques hellénistiques du Péloponnèse à la Thessalie*). A kötet tájegységként közli a hellénisztikus korban keletkezett verses sírfeliratokat görögül, francia fordításban és alapos kommentárokkal. A gyűjtemény eredetileg egy Párizsban, a Sorbonne Egyetemen megvédett disszertációként készült. A kötet illeszkedik a sorozat vállalt céljához, a teljességre törekvő feliratkorpuszok közreadásához, amelyek sorában jelentek meg korábban Debrecenben a pannoniai, a daciai és katalóniai görög feliratok.

Az előadásokat élénk vita követte. A sikeres kerekasztal egyik legfontosabb újdonsága az volt, hogy a Debreceni Egyetem doktorandusai közül ketten is bemutatkoztak a nemzetközi rendezvényen, de a fiatal kutatók közül is hárman kötődtek az egyetem doktoriskoláihoz. Ez azt mutatja, hogy a kerekasztal tíz éves hagyománya nemcsak a nemzetközi szinten helyezte el Debrecen, mint a feliratos kutatások regionális központját, hanem azt is, hogy e hagyománynak folytatói is lesznek a következő évtizedekben.

Németh György

Boudewijn Dehandschutter leuveni professzor debreceni látogatása

2009. december 4-én Debrecenbe látogatott Boudewijn Dehandschutter leuveni professzor. A személyesnek induló meghívás és látogatás hamar „hivatalossá” vált, amikor a professzor felajánlotta,

hogy szívesen tart előadást a Debreceni Egyetemen. A megtisztelő felajánlás nyomán a Magyar Patrisztikai Társaság Debrecen-nyíregyházi Csoportja és a DE Magyar Irodalom- és Kultúratudományi

Intézetének Reformációkutató és Kora Újkori Művelődéstörténeti Műhelye szervezésében olyan programra került sor, amelyen a nemzetközi hírű tudós és tanár előadását követően még egymás kutatásaival is megismerkedhettek a résztvevők.

Boudewijn Dehandschutter a *Leuveni Katolikus Egyetem* Teológiai Kara (Katholieke Universiteit Leuven, Belgium) *Greek Patristics and Early Christian History* intézetének professzor emeritusa, a *History of Church and Theology* kutatócsoport tagja, az ókeresztény irodalom, ezen belül is elsősorban a korai mártírárták és apokrif iratok nemzetközi hírű kutatója. A klasszikus (ógörög és latin) nyelvek mellett a héber és a szír kitűnő ismerője is, a kereszténység történetének és teológiájának avatott kutatója. A *History of Church and Theology* kutató- és doktori programban több témát is vezet mind angol, mind francia nyelven, például *The Syriac Background of Early Armenian Christology*, *Early Syriac Creeds: From Rule of Faith to Creed in Early Syrian Tradition*, *Le Prologue johannique dans la tradition de l'exégèse et de la théologie syriaque* címmel, melyek jól mutatják tudományos érdeklődését is. Fontos kutatási témája továbbá a gnoszticizmus szerepe a korai keresztény hagyományban és tanításokban.

Nem ez volt az első alkalom, amikor Dehandschutter professzor Magyarországra látogatott. Évek óta rendszeresen részt vesz és előadásokat tart a Magyar Patrisztikai Társaság éves kecskeméti konferenciáin, 2009 nyarán pedig a Társaság tiszteletbeli tagjává választotta, ezzel is megköszönve a szakmai kapcsolatok erősítéséért tett fáradozásait. Rendszeresen tart órákat a PPKE Hittudományi Karán, de megfordult már a Bölcsészettudományi Karon is, debreceni látogatása előtt néhány nappal pedig a buda-

pesti CEU-n tartott előadást *Gospel of Judas* címmel.

Essék néhány szó a Magyar Patrisztikai Társaság Debrecen-nyíregyházi Csoportjáról is, amelynek programjaként került sor a professzor debreceni előadására. A csoport 2008. október 16-án alakult meg, annak a felismerésnek a nyomán, hogy immár Debrecenben és Nyíregyházán is vannak néhányan, akik a patrisztika tudományterületét művelik, vagy kutatásaik közel állnak, kapcsolódhatnak ehhez. A megalakulás célja az, hogy a csoport D. Tóth Judit (DE, Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet) és Ivancsó István (Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola, Nyíregyháza) társelnökletével összefogja, szervezettebbé tegye és reprezentálja a patrisztikával és az ehhez valamilyen módon kapcsolódó területekkel foglalkozó debreceni és nyíregyházi oktatók és hallgatók, valamint a velük kapcsolatban lévő határon túli kutatók ez irányú tevékenységét, figyelemmel kísérje és segítse egymás munkáját, ápolja a kapcsolatot a rokon tudományterületek helyi képviselőivel – mindezt pedig úgy, hogy képviselje a Magyar Patrisztikai Társaság célkitűzéseit és szellemiségét. Megalakulása óta a helyi csoport eddig félévenként két programot szervezett, melyek között az előadások mellett folyóiratok bemutatkozására, könyvtárlátogatásra, szakmai beszélgetésekre is sor került.

Dehandschutter professzor *Early Christian anthropology: the problem of the passions* című előadása, melynek helyszíne a DE Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézetének Könyvtára volt, áttekintést kívánt adni a szenvedélyek, főleg a testi vágyak, testi szenvedélyek problémáiról a korai keresztény irodalomban, azzal a céllal, hogy bemutassa ezek megregulázásának vagy elfojtásának a fontosságát (elsősorban az

aszketizmus által). A téma bemutatásakor az Újszövetséggel kortárs szövegek és az apologéták, a keresztény apokrifek és a gnosztikus források idevágó, releváns szakaszait vette alapul, különös figyelmet szentelve a korai szír tradíciónak is: Tatianosz *Diatesszaronjának*, a *Tamás-aktának*, *Tamás evangéliumának*. Ezek elemzésén keresztül a testi szenvedélyek problémáját három aspektusból vizsgálta: filozófiai-antropológiai (lélek-test), teológiai (Ádám bukása) és bibliai (az emberiség nőként és férfiként való teremtése).

A téma tárgyalását azzal kezdte, hogy miközben a hegyi beszédben Jézus arra figyelmeztet bennünket, hogy legyünk tökéletesek, mint mennyei Atyánk (Mt 5,48), már az újszövetségi szerzők is tisztában voltak azzal, hogy az ember kondíciói nem teszik könnyűvé a tökéletesség felé vezető utat, és különösen a testi vágyak elleni küzdelemnek van jelentősége az ember szempontjából (Jak 4,1-3), ami emlékeztet bennünket a népszerű filozófiai kontrasztra a *hédoné* és az *areté* között. (Előadásában Dehandschutter mindvégig nagy figyelmet szentelt a felmerült fogalmaknak a késő antikvitás filozófiai fogalmaival való összehasonlítására.) Az olyan szenvedélyek, mint a szomorúság, a vágy, a félelem, a gyönyör, a bujaság, a szexuális vágy nemcsak az őskeresztények, hanem a gnosztikusok és más korai eretnekségek antropológiájában is fontos kérdésként merültek fel. Dehandschutter előadása arra is kereste a választ, hogy a vágy mennyiben játszhat pozitív szerepet az erény (*areté*) gyakorlásában, amely gyakorlatban (*aszkézisz*) bizonyos irányzatok esetében fontos szerepet kapott a szüzesség, a házasság megtagadása is.

Előadása végén a professzor a korai keresztény források bevezető áttekintéséből három fontos következtetést vont le.

A vizsgált részletek alapján: 1. a tökéletesség keresésében az érzelmek, a szenvedélyek – amelyeknek a korrekciójára és neutralizálására van szükség – fontos antropológiai tényezőkként jelennek meg; 2. a szenvedélyek eredetét Ádám bűneként értelmezik, amelynek következménye az eredeti tökéletességnek, ártatlanságnak az elvesztése, melyet az ember a teremtéskor az istenképességben kapott meg; egy másik alternatíva viszont a teremtést magát mint egy démiurgikus hatalom következményét értelmezi, amelynek következtében kezdetektől fogva jelen vannak az olyan szenvedélyek, mint a vágy és a szexualitás; 3. a szenvedély ellenszere az aszketizmus, amelynek értelmezésében a korai keresztény források szerteágazóak, az aszkézis radikalizálásától a jó teremtés kritikájáig sokféle megoldást kínálva.

Az előadást követően kerekasztal-beszélgetésre került sor, melynek elsődleges célja egymás munkájának és kutatásainak megismertetése volt. Miután Dehandschutter professzor beszámolt a saját mártirologiai kutatásairól, a beszélgetés résztvevői a Debrecenben és Nyíregyházán folyó teológia-oktatással és teológiai-patrisztikai kutatásokkal ismertették meg a leuveni professzort. A bemutatkozás moderátora Fazakas Gergely, a DE Reformációkutató és Kora Újkori Művelődéstörténeti Műhely tudományos titkára volt, aki az általa képviselt Műhely megalakulásáról és tevékenységéről is tájékoztatta a jelen lévőket. Hodossy-Takács Előd, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem rektorhelyet-teseként nemcsak az egyetemükön folyó kutatásokról, hanem a református teológusképzés gondjairól is szólni tudott, ugyanígy Sivadó Csaba, aki a Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola tanáraként az ott folyó oktatásról, kutatásról adott körképet.

D. Tóth Judit, a MPT Debrecenyi-féregyházi Csoportjának társelnökeként a csoport megalakulásáról és eddigi programjairól adott rövid ismertetést. A sike-

res programot nem véletlenül zárhatta Fazakas Gergely azzal, hogy ez az együttlét remélhetőleg egy gyümölcsöző szakmai barátság kezdetét is jelenti.

D. Tóth Judit

Kié az oktatáskutatás? Tisztelgés Kozma Tamás munkássága előtt

Vajon kié az oktatáskutatás? Másképpen: kik az oktatáskutatók, melyek az oktatáskutatói paradigmák, az aktuális oktatáskutatói témák, kik és hogyan alkalmazhatják az eredményeket? Ezeket a kérdéseket vetette fel az a nemzetközi konferencia, amelyen *Kozma Tamást* 70. születésnapja alkalmával köszöntötte a DE BTK Neveléstudományok Intézete, a CHERD Felsőoktatási K+F Központ, a DAB Nevelés-, Művelődéstudományi és Pszichológiai Szakbizottsága és az MTA Pedagógiai Bizottságának Nevelésszociológiai Albizottsága.

Az ünnepi konferenciára 2009. április 28-án került sor a DAB Székházában. *Fésüs László* rektor nyitotta meg, *Pálinkás József*, az MTA elnöke levélben szövegezte az ünnepelthez. Majd *Szabó László Tamás* intézetigazgató köszöntötte „*az oktatáskutatásban és a neveléstudományban korszakos jelentőségű teljesítményt létrehozó kutatót, iskolateremtő mestert*”. Átadta az erre az alkalomra kiadott gyűjteményes bibliográfiát, s méltatta az ünnepelt oktatói, kutatói és tudományos szervezői tevékenységét. Ezt követően *Pusztai Gabriella* (DE) nyújtotta át az ünnepeltnek a meglepetés kötetet (Festschriftet), és beavatta az egybegyűlteket a szerkesztési koncepcióba. A kötet szerzői szekcióelnökként vagy előadóként vállaltak szerepet a konferencián. A rendezvényre az ország számos egyeteméről, főiskolájáról, kutatóintézetekből mintegy 300-an érkeztek.

A tematikailag sokszínű angol nyelvű délelőtti program *Berényi Dénes* előadásával kezdődött, aki a nyugati civilizációt a posztmodern világban érő kihívásokról beszélt. A frankfurti DIPF vezető munkatársa, *Wolfgang Mitter* az értékeknek a nemzetközi nevelésben játszott szerepéről szólt. *Ulrich Teichler*, a kasseli INCHER korábbi igazgatója a bolognai folyamat kapcsán a tanulmányok munkaerő-piaci alkalmazhatóságának problematikájával foglalkozott. *Benedek András* (BME) a szakképzést az elmúlt 15 évben érő változásokat tekintette át, és a jövő lehetséges útjait vázolta fel.

A délután első tematikus blokkjában (elnök: *Forray R. Katalin* – PTE) nevelésszociológiai és oktatástörténeti előadások hangzottak el. *Szabó Ildikó* (DE) a rendszerváltást követő politikai szocializációt modellezte. *Setényi János* (Expanzió Kft., Budapest) a tradicionális (európai és ázsiai) nevelés múltját és jelenét a mester és a tanítvány viszonyt kiemelve elemezte. *Nagy Péter Tibor* (OPKM, WJLF) a dualizmus kori nemzetiségi oktatás kapcsán magáról az oktatáskutatásról és annak módszereiről beszélt. *Mazsu János* (DE) a dualizmus kori iskolarendszert társadalomtörténeti szempontból vizsgálta. *Fekete Károly* (DRHE) a DE első rektorának, *Kiss Ferencnek* a pályáját mutatta be. *Süli-Zakar István* (DE) az oktatás regionális összefüggéseit vizsgálta az eurometropoliszok és eurórégiók együttműködése kapcsán.